

PELHŘIMOVSKO 2001

ZÁVĚREČNÉ VÝSLEDKY STUDENTSKÉHO PRŮZKUMU KRAJINY

Milí neznámí !

Vždycky, když se mě někdo zeptá, kolik má ta naše škola vlastně tříd a já odpovím, že čtyři, většinou se dívá překvapeně. Ale je to tak a není to nedostatkem zájemců. Letos studuje na našem osmiletém gymnáziu celkem 55 studentů. Proč?

Abychom se mohli navzájem lépe poznat.

Abychom mohli snáze hledat v každém to lepší a dávali stejnou možnost se rozvinout.

Abychom mohli společně několikrát za rok vyjždět na více dní mimo Prahu a učit se i zážitky a zkušenostmi.

Abyste starší učili spolupracovat s mladšími a naopak, aby studenti s učiteli mohli tvořit tým, kde všichni společně hledají pravdu, namísto aby mezi sebou soupeřili.

A tak, kromě řady dalších projektů, vyjždíme v první polovině června do některé z oblastí

Čech, abychom zde uskutečnili celou řadu výzkumů a sledování. Proto jsme se po Chebsku, Jindřichohradecku a Orlických horách v průběhu letošního června vypravili do kouzelného kraje kolem Křemešnicku a Pelhřimova.

Jakou práci naši studenti spolu se svými učiteli odvedli se můžete stručně dozvědět z tohoto časopisu. Byli bychom moc a moc rádi, kdyby práce našich dětí nezůstaly jenom na papíře, ale byly využity všude tam, kam budou směřovat – ať již ve školách, obecních úřadech, knihovnách, nebo u každého z Vás doma.

Kritiky prosíme o shovívavost – všichni se stále učíme a všem čtenářům předem děkujeme za všechny poznámky k naší práci.

Přeji příjemné počtení.

František Tichý
ředitel gymnázia

Práce vzniklé v rámci výzkumného projektu Soukromého reálného gymnázia Přírodní škola, o. p. s. „PELHŘIMOVSKO 2001“:

1) Sběr pověstí

autoři: Jakub Mařík, Jakub Volf, Martin Fürst, Markéta Dlouhá, Lutfia Gabarínová a Barbora Kopencová

2) Dokumentace pomístních názvů

autoři: Aleš Doucek, Karolína Janoutová, Alexandra Brabcová, Alžběta Jamníková, Martin Hábovčík a Martin Pešek

3) Historie XX. století na Novorychnovsku

autoři: Petr Polák, Dominik Radina, Lukáš Bartuněk, Lukáš Hoch, Petra Kodišová, Zuzana Tomšová a Nina Vdodovičová

4) Hradní soustava v okolí vrchu Javořice

autoři: František Barta, Sandra Kunstová, Alena Švarcová a Veronika Mikotová

5) Poutní místo Křemešník

autoři: Marie Dernovská, Radek Hasal, Pavlína Dvořáková, Petr Kudláček, Jaroslav Burdých a Martin Procházka

6) Botanický průzkum

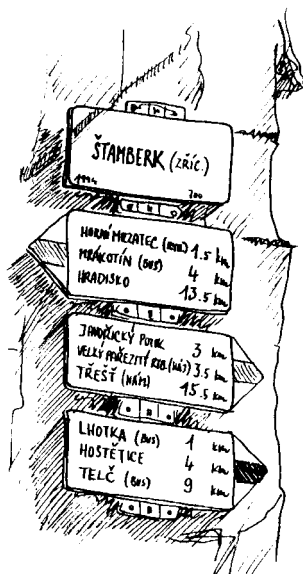
autoři: Eliška Cílková, Ondřej Solníčka, Vojtěch Mazanec, Kristýna Kaňková a Jan Toman

7) Hydrologický průzkum

autoři: Michal Staněk, Pavel Pechatý, Petra Vlasáková a Ondřej Svoboda

A kde lze naše kompletní práce v písemné formě získat?

Buď na naší adrese nebo telefonu (výtisky, o které budete mít zájem, vám zašleme), nebo na internetové adrese <http://www.osf.cz/prirodni.skola>, na které se můžete dozvědět i další informace o našem gymnáziu.

Po stopách zapomenutých příběhů

aneb pověsti a příběhy z kraje pod Křemešníkem

Naše šestičlenná skupina se zabývala dokumentací pověstí. Pověsti jsme zaznamenávali od pamětníků nebo od sběratelů, přepisovali do souvislých textů a na závěr jsme je přeuvyprávěli.

Celkem jsme sesbírali 75 pověstí ze 17 obcí v celé oblasti (Počátky, Žirovnice, Batelov,

Nová a Horní Cerekev, Libkova voda a další).

Na stránkách tohoto časopisu naleznete jako ukázky několik příběhů z naší publikace „Pověsti a příběhy z kraje pod Křemešníkem.“

Jakub Mařík
(4. ročník osmiletého studia)

VRAŽDA SLUŽKY

Jedna z nejvyhlášenějších hospod v Počátkách je stále hostinec u Karásků. Dodnes je však zmizení zdejší služky opředeno tajemstvím. No, bylo to asi takhle:

Hospodský Bedřich byl urostlý, brunátný muž. Byl podlézavý a chytrý jako liška, každý se před ním měl na pozoru. V jeho hospodě sloužila i mladá služka Marjánka. Neměla rodiče ani příbuzné a tak si musela na živobytí vydělávat tvrdou prací. V hostinci u Karásků to neměla lehké, hospodský k ní byl tvrdý a neodpustil jí žádnou maličkost.

Jednou večer, to už byla Marjánka ve své ložnici, uslyšela najednou podivné sténavé zvuky ze dvora. Vykoukla a uviděla, jak se v koutku dvora krčí malé prase a k němu se blíží hospodský s obrovskou sekerou. Služce poklesla brada a uvědomila si, že krutý hostinský poráží vepře načerno. Bedřich však nebohou služebnou spatřil a zděsil se, že ho chytla při činu. Bylo pochopitelné, že ji chtěl umlčet, ale od té doby ji už nikdo nespapal. Lidé si vyprávějí, že nebohou služku snědli i s prasetem ve výtečném salámu.

O ZALOŽENÍ NOVÉ VSI

Budu vám vyprávět pověst od starých lidí. Je-li pravdivá nevím.

Směrem od Horní vsi k Horním Dubenkám je v lese zřícenina hradu Janštejna. Pod hradem stávala vesnička Bražka – dodnes se tam říká „V Bražkách“. Na západ od ní stála vesnička Kuchlinka a na východ vesnička Lhotka – dodnes se v těch místech říká „Ve Lhotách“ a „Na Kuchlinkách“. Kromě názvů se však zachovaly ještě studánky a pozůstatky hliněných nádob v zemi.

Když tudy táhla napoleonská vojska, vypalovala vesnice. Obyvatelé těchto tří vesniček se rozutekli do lesů a schovali se. Když vojáci odtáhli, lidé se vrátili a usadili se v dolině, která byla mezi třemi původními vesnicemi. Byl tu potok a rybník, dolina byla chráněna před větry a nepohodou. Zvolili si mezi sebou starostu a ten nazval to místo Nová Ves. Od těchto dob nese ta vesnice toto jméno až do dneška.

aneb „prosím Vás, jak se jmenuje tamto pole?“

Naše skupina (Aleš Doucek, Karolína Janoutová, Alexandra Brabcová, Alžběta Jamníková, Martin Pešek a Martin Hábovčík) se zabývala dokumentací pomístních jmen.

Pomístní jména jsou jména, která vytvářejí místní obyvatelé k pojmenování okolí své obce, např. polí, lesů, luk, řek atd. Zvláště jsou známa mezi zemědělci, kteří je používají při své práci.

Sběh názvů probíhal od 4. 6. do 17. 6. 2001. Prošli jsem sedmnáct obcí v okrese Pelhřimov (Bělá, Bozejov, Častrov, Čejkov, Čelíst-

ná, Dobrá voda, Houserovka, Hříběc, Janovice, Libkova voda, Mezná, Nová Buková, Rohovka, Rovná, Ústrašín, Veselá a Vrtišov). Celkem se nám podařilo zdokumentovat 630 pomístních jmen, která nám sdělilo 71 dotazovaných.

A na závěr uvádíme pár nejzajímavějších: Hrachoviště (les, Ústrašín), Vračany (les, Ústrašín), Dýchovka (kopec, Veselá), Ve vobíčkách (cesta, Vrtišov), U lístí (pole, Vrtišov).

Karolína Janoutová
(4. ročník osmiletého studia)

TAJNÉ CHODBY NA BATELOVĚ

Na statku u Povolnových mají na zahradě kamenný sokl, a když prší, tak jsou pod ním slyšet podivné hlasy. Dříve na tomto místě stával klášter, ale za některé z válek ho někdo zbořil. Kdo to byl, to se dodnes neví. Ještě dnes, když prší nebo je velká voda, tak je dole pod soklem slyšet hučení, ale nikdo se ještě neodvážil podzemí prozkoumat. Na Batelově prý nějaké takové chodby existují u starších domů, ale žádné plánky nebyly nalezeny.

Hledání ztraceného času

aneb historie 20. století na Novorychnovsku

Snahou naší skupiny bylo zdokumentovat historii 20. století v obci Nový Rychnov a jejím blízkém okolí. Pro práci jsme využili výpovědí zdejších pamětníků, místních kronik, obecní matriky, pramenů z okresního archivu v Pelhřimově a odbornou literaturu. Pamětníků jsme se ptali na otázky, které jsme převzali z rakouského sociologického výzkumu, jehož autorem je Waldviertel Akademie, a tyto jsme si upravili pro české prostředí. Rozhovory jsme po dohodě nahrávali na diktafony, v případě nesouhlasu se zvukovou nahrávkou jsme si informace zaznamenávali do sešitu. Díky vřelé spolupráci s obecním úřadem v Novém Rychnově se nám podařilo vyslechnout přes dvačet starousedlíků. Na dokreslení některých souvislostí jsem vycházel z výše uvedených

zdrojů, jelikož jejich výpovědi byly často značně subjektivní. Do dnešních dnů se nám podařilo jenom sestavit časový sled událostí na daném území a analyzovat výpověď jednoho pamětníka.

Na závěr bychom chtěli poděkovat všem dotazovaným a obecnímu úřadu v Novém Rychnově. Zároveň bychom se chtěli omluvit za nedokončení práce v důsledku nedostatečné vytrvalosti některých členů naší skupiny v závěrečné etapě výzkumu.

**Petr Polák
(7. ročník
sedmiletého
studia)**

OHNIVÉ PRASE

Ve vesnici Rohozná, ostatně jako v každé správné vesnici, koná se jednou za čas posvícení. Sedláci se pak v pozdních hodinách vracejí do svých domovů, a protože mají často značně vypito, může se jim zdát, že vidí všelijaké podivné věci a přeludy. Na jednom takovém přeludu se však všichni podivuhodně shodují, stejně jako se shodují, že ho každý z nich viděl přesně o půlnoci. Je to zjevení vskutku podivuhodné.

Tak se jednou zase stalo, že mladý chasník si maširoval domů přes náves, a jak moc nedbal na čas, usadil se na lávce, pod kterou protéká malá stružka. Brzy se ponořil do tiché dřímoty. Kulatý měsíc mu svítil do tváře.

Ze spánku ho vytrhlo hlasité zakvičení. Ve stejnou chvíli začaly hodiny na kostelní věži odbíjet dvanáctou. Chasník se podíval pod sebe do strouhy a velice se polekal. Ve vodě se zmítalo hořící prase a snažilo se dostat nahoru na břeh. Než si sedlák stihl promnout oči, prase vyskočilo a uhánělo po silnici rovnou ke kostelu, kde zmizelo ve tmě. Chasník už si chtěl oddechnout, že zjevení je pryč, když vtom uviděl, jak ohnivý prase zdolává špici kostela. Tam se pohodlně usadilo a čekalo, až dobjíe dvanáctá. Když se tak stalo, prase bez upozornění vyskočilo a s trojitým saltem přistálo zpět do strouhy, kde se zprvu objevilo. Jakmile dopadlo do vody, jako by se vypařilo. Nebylo po něm ani vidu ani slechu. Chasníkovi trvalo dlouhou chvíli, než se alespoň trochu vzpamatoval. Nu což, jistě není ani první ani poslední, kdo tento prapodivný výjev spatřil.

aneb výzkum hradní soustavy v okolí vrchu Javořice

„Je to už mnoho a mnoho let, kdy u nás ve vesnici žila taková jedna stará ženská. Se svou rodinou bydlela ve skromné chalupě. Živila se jak se dalo, ale přesto se často stávalo, že neměli vnoučatům co do huby dát. Tahle ženská měla takového chlapa pomateného. Rád sedával v hospodě, plno peněz tam už propil.

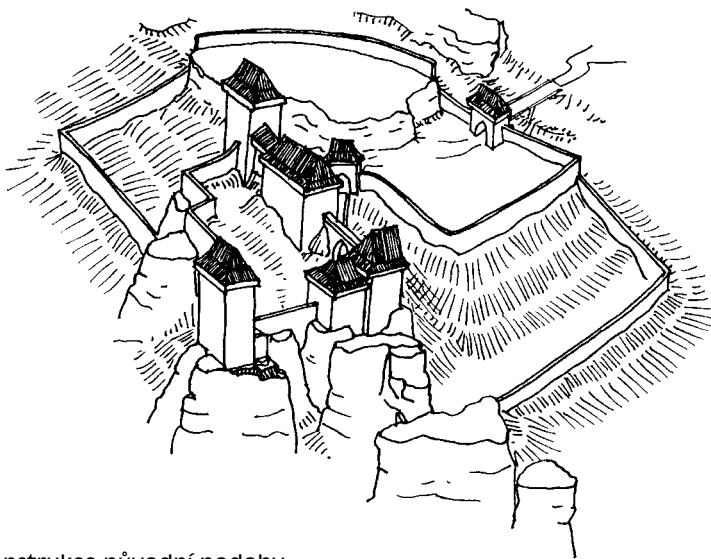
Když tam takhle jednou navečer s chlapy popíjel pivo, zaslechl, že prý je na hradě Štamberk ukrytý templářský poklad. Dlouho se nerozmýšlel a běžel do chalupy, popadl tam krumpáč a pospíchal na hrad. Tam začal kopat. Posedlý vidinou velkého bohatství kopal ve dne v noci, ve vedru i v mrazu, v zimě jako v létě. Takhle kopal celé dny, týdny, měsíce a nakonec i celé roky. Jestli poklad našel, to vlastně nikdo neví, ale povídá se, že když už konečně věděl, kde má poklad hledat, nepovedlo se mu překopat studnu, kterou templáři u pokladu vykopali, aby se k němu nikdo nedostal...“

Toto a mnoho jiného se vypráví o hradu Štamberku, jehož ruiny se rozkládají asi 7 km severozápadně od Telče. Vystavěn byl ve 13. století a jeho prvními majiteli se stali páni ze Šternberka. V roce 1423, když byl hrad pod správou pánů z Hradce, byl dobyt Janem Hvězdou z Vícemilic. Podobný osud po-

tkal i druhý námi zkoumaný hrad – Janštejn. Ten byl vystavěn někdy za vlády Jana Lucemburského. Po roce 1384 získal hrad Jindřich z Hradce a roku 1423 podlehl také Janovi Hvězdovi z Vícemilic. Co se s hrady dělo dál? To už asi nikdo neví... Když ale teď přijdete na místa kde kdysi stály tak rozlehlé stavby, naleznete už jen části věží a hromady kamení...

**Veronika Mikotová a Alena Švarcová
(4. ročník osmiletého studia)**

P.S.: Pět členů skupiny zkoumajících výše uvedené hradní zříceniny o nich sestavili rozsáhlejší poutavé vyprávění ve formě sborníku (včetně půdorysů, rekonstrukcí původní podoby a zajímavostí z historie) který může čtenářům sloužit jako průvodce. Zájemcům ho zašleme zdarma poštou nebo je k dispozici ke stažení na internetu: www.osf.cz/prirodni.skola/e2001.htm.

Hrad Štamberk – rekonstrukce původní podoby

V průběhu měsíce června letošního roku se malá skupinka studentů (v počtu 6-ti členů) vydala prozkoumat jedno z nejznámějších poutních míst Českomoravské vrchoviny – vrchol Křemešník.

Naším cílem bylo místo prozkoumat, popsat jeho historii a zdokumentovat pověsti, které se k tomuto místu vážou.

Na základě výsledků této práce se škola rozhodla vydat (ve spolupráci s nakladatelstvím GEUM) náš sborník ve formě knihy.

stupná, doufáme, že naši práci přivítají nejen poutníci, ale i další návštěvníci nebo zájemci o historii tohoto kouzelného místa.

Průvodce by měl být k dispozici na farním úřadě v Pelhřimově nebo u pana kostelníka Hány na Křemešníku. Zájemcům ho můžeme zaslat i poštou.

**Marie Dernovšková, Radek Hasal
(7. ročník sedmiletého studia) a redakce**

DEN DUCHŮ

Byla jedna vesnice a v ní žili dva sedláci, kteří byli velcí přátelé. Až jednoho dne jeden z nich, Petr se jmenoval, zemřel. Jiří byl velice smutný a tak se večer o dušičkách vydal do kostela, aby se za něj pomodlil.

Když už byl u kostela, zahlédl světlo. Trochu se polekal, ale odhodlal se a vešel dovnitř. Když otevřel dveře, přeběhl mu mráz po zádech. Všude kolem něj byli zemřelí lidé, příbuzní a sousedé. Poklekl a začal se modlit za svého souseda, když vtom k němu přišel jeden z mrtvých. Jiří se duchovi podíval do tváře a viděl, že to je Petr. Ten mu řekl: „Rychle utíkej pryč! Zanechej tady nějakou věc a co se s ní stane, to by se stalo i s tebou.“ Sedlák tedy odhodil kožich a spěchal domů.

Celou noc se pak ještě třásl nad tím, co viděl. Druhý den ráno si dodal odvahy a šel tam. Uviděl v kostele svůj kožich roztrhaný na kusy a před kostelem na každém hrobě útržek.

Den Trifidů nehrozí

aneb tika, tika botanika

Naše pětičlenná botanická skupina putovala po turistických značkách a po silnicích v oblasti mezi Kfemešníkem a Horní Cerekví. V těchto vybraných lokalitách jsme mapovali výskyt rostlin. Převážně jsme se zaměřili na invazní rostliny. Invazní rostlina je rostlina, která nepatří do původního porostu a může i vážně narušit okolní porost (jako to např. činí bolševník velkolepý v západních Čechách). Právě tyto rostliny se do krajiny šíří především podél cest nebo vodních toků.

V průběhu naší práce jsme zaznamenali celkem 104 druhů rostlin v 6 typech biotopů (listnatý a smíšený les, smrkový les, pole, suchá louka, aleje a liniová společenstva).

V rámci našeho výzkumu jsme ve sledované oblasti nenašli žádnou z nebezpečných invazních rostlin, které v jiných oblastech Čech způsobují značné problémy.

A to je dobře.

Ondřej Solníčka
(3. ročník osmiletého studia) a redakce

CEREKEVSKÝ POKLAD

O tom, že je na Cerekevsku poklad, ví v tomto kraji snad každý. Jedna děvečka s čeledínem mu byli dokonce nadosah. Poslouchejte, co se podle této pověsti vypráví.

Jeden majetný sedlák, jenž vlastnil půdu i hojnou čeládku, měl čeledína, kterého nenechal odpočinout. Dokonce i na Velký pátek, kdy se nesmí se zemí hnout, poslal ho na pole vysekávat plané keřky a jiný plevel, který mu hubil úrodu. Sám se tak chtěl vyhnout Božímú trestu, proto zůstal doma.

Když se blížilo poledne, zašla děvečka za čeledínem, aby mu přinesla krajíc chleba k obědu. Rozmlouvala s ním o všem možném, když tu ztuhla jako kámen. Vprostřed pole ze země vyšlehl čistě modrý plamen. Oba věděli, že vychází z jámy, v níž byl ukrytý poklad.

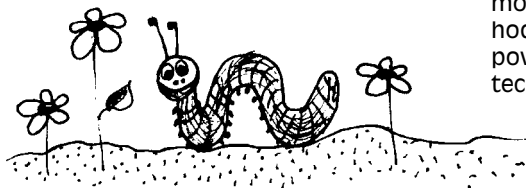
Děvečka chtěla běžet k tomu místu, ale čeledín ji zarazí a povídá jí: „To bys, děvče zlatý, musela mít modrou zástěru tak velkou, abys s ní plamen zakryla. Jedině tak bychom mohli bezpečně proniknout přes oheň do jeskyně a nabrat si z pokladu, co je nám libo.“ Ale děvečka takovou zástěru neměla, a tak z pokladu nebylo nic. Na tom místě však na památku zůstala opálená hlína.

Důsledky činnosti člověka na vodní síť

aneb mapování kvality dvou vodních toků

V červnu roku 2001 se uskutečnil hydrologický a hydrobiologický průzkum v oblasti Pelhřimovska. Tento výzkum nepřímo navazoval na naše průzkumy v oblasti Česká Kanada a průzkumy povrchových vod v Praze. Cílem této práce bylo zmapování kvality dvou potoků, které se nalézají převážně v zemědělsky využívané oblasti. V této oblasti se nacházejí úseky potoka, které nebyly zasaženy zemědělskou činností a okolní ekosystém se blíží původnímu porostu. Zaměřili jsme se na tyto kontrasty,

kteřé se objevovaly v průběhu toku, a sledovali jsme výkyvy hodnot CHSK, vodivosti a pH v těchto místech. Jednotlivé vzorky jsme analyzovali chemickými metodami a sledovali jsme výskyt drobných organismů okolo potoka. Během sledování se potvrdila naše domněnka z minulých let, že ke kvalitě potoka přispívá velkou měrou bohatý okolní porost, zvláště pak olšové háje a celkové zachování přirozeného rázu potoka. To znamená, že potok by neměl být regulován a okolní porost by se měl blížit původnímu porostu pro danou nadmořskou výšku a místo. Těchto poznatků hodláme dále využít při sledování kvality povrchových vod v Praze i na jiných místech.

Michal Staněk
(7. ročník sedmiletého studia)

Slovo na rozloučenou

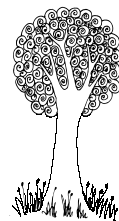
Dny, týdny, měsíce i roky procházejí kolem nás rychleji než voda v řece. Nejde ale o to lamentovat nad tím, jak ten život utíká, ale vprostřed zmatků všedních dnů se zastavit a rozhlédnout se kolem sebe. A tak jsme se snažili s dětmi dívat.

Jaká je ta naše země krásná, kolik milých a šikovných lidí každodenně setkáváme, jakou velebnou krásou nás naplní lesní velikány, jaký nevyjádřitelný pokoj k nám přichází na prastarých poutních místech. Kolik je toho, co každodenně dostáváme. Úsměv, lásku, okamžiky štěstí a radosti.

Jsmo rádi, že jsme se s vámi na Pelhřimovsku mohli potkávat. Děkujeme všem, kdo jste nám poskytli radu, přístřeší, pomoc, nebo i jen pousmání.

Budeme šťastní, když alespoň někomu uděláme naší práci radost.

Vaše redakce

PELHŘIMOVSKO 2001 – závěrečné výsledky studentského průzkumu krajiny

Vydalo Soukromé reálné gymnázium Přírodní škola, o.p.s.

Spořická 400, 184 00 Praha 8 – Dolní Chabry, tel.: (02) 854 45 63

e-mail: prirodniskola@atlas.cz

<http://www.osf.cz/prirodni.skola>

Redakce: Karolína Janoutová, Aleš Doucek a Štěpán Macháček

Ilustrace: František Barta a Pavlína Dvořáková

Vychází v Praze 5. listopadu 2001, náklad: 500 výtisků.

NEPRODEJNÉ !